originea lui Isus este în Dumnezeu, ceea ce înseamnă că este Fiul lui Dumnezeu, pentru că a fost conceput în Maria, o virgină, prin actul creator al Duhului Sfânt al lui Dumnezeu. Fiind Mesia, Fiul lui David, Fiul lui Avraam şi Fiul lui Dumnezeu, misiunea lui Isus va fi să-Şi salveze poporul, ucenicii care vor constitui biserica Lui, din păcatele lor. Procedând astfel, Isus va inaugura epoca escatologică a mântuirii.[5]

Matei clarifică mai mult semnificaţia genealogiei sale. Fiecare aspect al originii lui Isus se află în mâna suverană a lui Dumnezeu, care supraveghează fiecare pas. Procedând astfel, Scriptura este împlinită, deoarece naşterea virginală este aplicaţia textului din Is. 7:14: „De aceea Domnul însuşi vă va da un semn: Iată, fecioara va rămâne însărcinată, va naşte un fiu, şi-i va pune numele Emanuel (Dumnezeu este cu noi)." Corespondenţa tipologică are sensul că Dumnezeu continuă să acţioneze conform tiparelor divine stabilite în împlinirea voii Sale. Aşa cum spune R.T. France, acest lucru atrage după sine „o corespondenţă între evenimentele din Noul şi din Vechiul Testament, pe baza unei convingeri cu privire la caracterul neschimbător al principiilor lucrării lui Dumnezeu şi, ca rezultat, a înţelegerii şi descrierii evenimentului din Noul Testament prin prisma modelului Vechiului Testament."[6]

Privit din perspectiva împlinirii Scripturii, întregul paragraf ar putea fi numit un „midraş hagadic" a versetului din Is. 7:14, adică, o explicaţie a semnificaţiei textului isainic (midraş) pentru a arăta semnificaţia teologică a împlinirii lui de către Isus (hagadic).[7] Aşa cum arată Knowles, citatele despre împlinirea Scripturii oferă o schiţă fundamentală a vieţii şi lucrării lui Isus şi „arată faptul că elementele fundamentale ale originii, identităţii şi lucrării lui Isus — şi chiar ale trădării Sale — se aflau deja în textul inspirat datorită providenţei divine şi, astfel, sunt conforme «planului stabilit de Dumnezeu pentru Mesia»."[8] Evenimentele istorice (conceperea lui Isus într-o fecioară şi decizia lui Iosif de a nu divorţa de Maria, luată pe baza revelaţiei angelice) sunt interpretate prin prisma materialului profetic. Nu este vorba de două tradiţii separate contopite de Matei într-un singur material (cum au sugerat unii), ci două feţe ale aceleiaşi monede, şi anume, controlul suveran al lui Dumnezeu asupra istoriei mântuirii. Matei vrea să ne spună despre conceperea lui Mesia davidic că a fost rezultatul providenţei divine de la început până la sfârşit (o temă importantă şi în relatarea genealogiei).

1:18 Acum originile lui Isus Mesia[9] au avut loc astfel: (Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν). „Isus Mesia" (genitiv posesiv simplu) apare la începutul textului pentru

5. Jack Dean Kingsbury, „The Birth Narrative of Matthew", *The Gospel of Matthew in Current Study* (ed. David E. Aune; Grand Rapids: Eerdmans, 2001), 164–65. Ben Witherington III, *Matthew* (Smith & Helwys Bible Commentary; Macon, GA: Smith & Helwys, 2006), 43, are o „interpretare sapienţială", considerând că naşterea virgină şi titlul „Emanuel" scot în evidenţă faptul că Isus este Înţelepciunea venită în trup, Fiul lui David/Solomon care este Înţelepciunea întrupată. Este un concept interesant, dar puţin plauzibil (vezi comentariul de la 11:19 despre tema înţelepciunii în Matei).

6. France, *Matthew* (TNTC), 40. Vezi şi Osborne, *Hermeneutical Spiral*, 328–29.

7. Vezi Hagner, *Matthew 1–13*, 15–16. Pasaje despre naşterea virgină din materiale targumice şi midraşice, vezi J.D. M. Derrett, „Shared Themes: The Virgin Birth (Matthew 1:18–2:12)", *Journal of Higher Criticism* 4 (1997): 57–67.

8. Michael Knowles, *Jeremiah in Matthew's Gospel: The Rejected-Prophet Motif in Matthean Redaction* (JSNTSup 68; Sheffield: Sheffield Academic Press, 1993), 26–27.

9. Argumentele pentru a considera acest termen un titlu, nu un nume propriu se găsesc la 1:1.

accentuare şi este legat în mod evident de „Mesia" (τοῦ Χριστοῦ) din 1:17, fapt ce arată cât de apropiată este această secţiune de cea anterioară, în care a fost prezentată genealogia. Unii văd aici un tipar chiastic, ordinea numelor personajelor principale din 1:1–17 (Iosif, Maria, Cristos) fiind inversată în 1:18–25 (Cristos, Maria, Iosif).[10] Dacă aceasta a fost intenţia lui Matei, atunci perechea centrală ar fi Isus Mesia şi acest fapt ar descrie originile Sale. Cuvântul mult dezbătut este „originile" (γένεσις), cuvânt cu mai multe sensuri, de la creaţie, la naştere şi la origini. Într-un sens real, toate trei se aplică aici, însă, cu toate că mulţi preferă traducerea „naştere", acest sens ar putea fi prea limitat. Aşa cum observă Kingsbury[11], „naştere" ar fi o traducere potrivită în Luca, 2, nu în Matei, 1, care se concentrează asupra concepţiei şi repetă acelaşi cuvânt din 1:1. Prin urmare, „origini" se referă la relaţia lui Isus cu Maria şi cu Iosif, precum şi cu genealogia Sa (1:1–17) şi cu Dumnezeu.[12]

1:18 Mama Lui, Maria, avea un angajament de căsătorie cu Iosif (μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ). Acesta este primul genitiv absolut din multele din Matei[13], separat gramatical şi care introduce o idee adverbială (probabil temporală — „după ce s-a logodit şi înainte de împlinirea deplină a căsătoriei"). Termenul cheie este „angajament de căsătorie" (μνηστευθείσης), care înseamnă mai mult decât sensul „logodnei" de astăzi. Era un act cu valabilitate legală (un contract semnat de martori) şi putea fi anulat numai printr-un certificat de divorţ. Dacă „soţul" (aşa era considerat) ar fi murit, femeia logodită era considerată văduvă. Cu toate acestea, căsătoria nu era încă realizată până în noaptea nunţii, când mireasa era luată printr-un ritual de la casa părinţilor ei la casa soţului ei. Logodna avea loc de obicei la vârsta de doisprezece ani (aranjată de părinţii celor doi), iar căsătoria urma peste un an. Soţii aveau în general optsprezece ani (pentru a avea o stabilitate financiară)[14].

1:18 Înainte ca să se realizeze căsătoria, s-a aflat însărcinată prin intermediul Duhului Sfânt (πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου). Acest lucru înseamnă că s-a aflat că Maria era însărcinată în timpul perioadei logodnei, prin „venirea împreună" sau „unirea" (συνελθεῖν), un termen grecesc obişnuit care desemna relaţia sexuală prin care se realiza deplin căsătoria. Aşa cum observă Carson, acest lucru nu înseamnă că au încercat să ascundă adevărul, dar au fost descoperiţi; dimpotrivă, se referă doar la faptul că starea ei a devenit cunoscută[15]. Duhul Sfânt este agentul creator, sursa (ἐκ) conceperii copilului. Matei vrea să fie sigur că niciun cititor nu se va gândi nici măcar pentru un moment că a avut loc un eveniment imoral. Duhul, nu agentul uman,

---

10. Davies şi Allison, *Matthew*, 1:197.

11. Kingsbury, „Birth Narrative", 155–57.

12. France, *Gospel of Matthew*, 411–42, vede un scop apologetic, cap. 1 dovedind *cine* este Isus şi cap. 2 arătând *de unde* este El.

13. Vezi Gundry, *Matthew*, 649; Wallace, 655.

14. O veche tradiţie spune că Iosif a fost mai în vârstă. În evangheliile creştine apocrife, Iosif este mai bătrân şi cu copii (*Prot. Jas.* 9.2) şi a trăit până la 111 ani după ce s-a căsătorit la 40 de ani având şase copii. Prima căsătorie a durat 49 de ani şi a murit când Isus avea în jur de 20 de ani (*History of Joseph the Carpenter*). Vezi Stanley E. Porter, „Joseph, Husband of Mary", *ABD*, 3:974. Aceste lucruri, însă, nu pot fi dovedite. Iosif nu mai este menţionat în cele patru Evanghelii după vizita lui Isus la Templu de la vârsta de doisprezece ani din Luca, 2:41–52. A murit probabil între această vizită şi începutul lucrării lui Isus. Marcu nu-l menţionează pe Iosif, probabil pentru că începe cu botezul lui Isus, după moartea lui Iosif.

15. Carson, „Matthew", 74.

este responsabil de concepție. Așadar, originea adevărată a lui Isus este divină. Hill vede în această afirmație tema „noii creații"; așa cum Duhul a fost prezent la creația originală (Gen. 1–2), acum recreează în epoca mesianică[16].

1:19 Acum, Iosif, soțul ei, pentru că era neprihănit (Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὤν). Propoziția participială cauzală ne lasă să întrezărim ceva din caracterul lui Iosif. Termenul δίκαιος are atât o conotație spirituală („neprihănit"), cât și una legală („drept"). Probabil că ambele sensuri sunt avute în vedere aici[17]. Fiind un om neprihănit sau credincios lui Dumnezeu și Legii Sale și un soț (logodna avea valoare legală; cf. 1:18), el s-a purtat drept cu Maria[18]. Matei vrea să transmită cititorilor săi cât de evlavioși sunt părinții lui Isus: „Matei își cheamă cititorii să învețe din caracterul lui Iosif fidelitatea, disciplina și căutarea onoarei lui Dumnezeu mai presus de propria onoare."[19]

1:19... și nu a vrut să o expună rușinii publice[20], a plănuit să divorțeze de ea în particular (καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν). Caracterul neprihănit al lui Iosif i-a produs o dilemă: trebuia să divorțeze de Maria din cauza sarcinii ei[21], dar, totuși, nu „a vrut" (un participiu cauzal secundar) să o „expună" (δειγματίζω înseamnă a da un exemplu prin expunerea ei în public, mai ales în cazul unei adulterine, vezi BAGD, 172). Așadar, el a ales soluția de compromis de a divorța într-un mod cât mai discret. Conform tradiției evreiești, acest lucru avea loc prin certificatul de divorț pe care soțul îl dădea soției (vezi Deut. 24:1) în particular, în prezența a doi martori, nu înaintea întregii localități.

1:20 Acum, în timp ce reflecta el la acest lucru (ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος). Un alt genitiv absolut, „în timp ce reflecta el" (αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, folosit temporal),

16. Hill, *Matthew*, 78. Davies și Allison, *Matthew*, 1:201, mai propun câteva posibilități: Duhul ca dătător al vieții (Gen. 6:3; Ps. 33:6); Isus ca Mesia davidic și Robul care suferă în relație cu Duhul (Is. 11:2; 42:1); Duhul ca puterea din spatele minunilor (nașterea virgină, cf. Mat. 12:28; Fapte, 2:4); Duhul în relație cu calitatea escatologică de Fiu (Ioan, 3:5; Rom. 8:9–17); venirea nouă și deplină a Duhului Sfânt ca semn al epocii mesianice (Is. 44:3–4; Ez. 37:1–14). Toate aceste opțiuni sunt posibile, dar este dificil de știut care a fost în realitate intenția autorului.

17. Bruner, *Christbook*, 22, se întreabă dacă neprihănirea lui Iosif a fost îndurătoare (considerând că καί are sensul de „și nedorind") sau strict legală (considerând că καί se traduce „dar nedorind"), iar răspunsul său este posibilitatea unei combinații a celor două sensuri.

18. France, *Gospel of Matthew*, 51, crede că aici nu este vorba atât de comportarea cu har a lui Iosif față de Maria, cât de faptul că Iosif a respectat „cu neprihănire" Legea, dorind să anuleze căsătoria din cauza adulterului. Ambele variante sunt acceptabile în acest context. Richard J. Erickson, „Joseph and the Birth of Jesus in Matthew 1", *BBR* 10 (2000): 35–51, consideră că Iosif este o imagine a lui Avraam, iar Isus un arhetip al lui Isaia, fiind astfel pregătită împlinirea legământului avraamic (Gen. 12:3, 18:18 et al.) prin faptul că a devenit o binecuvântare pentru toate popoarele (misiunea pentru neevrei).

19. Keener, *Matthew*, 90. B. Orchard, „The Betrothal and Marriage of Mary to Joseph (Part 1)", *Homiletical and Pastoral Review* 102 (2001): 7–14, consideră căsătoria lor prima „unire sacramentală" și susține că au rămas celibatari tot restul vieții.

20. Există o dezbatere legată de cele două participii: fie formează un contrast („cu toate că era neprihănit, nu a vrut să o expună rușinii", poziție susținută de Brown, Davies și Allison, Hagner), fie se armonizează („pentru că era neprihănit, de aceea nu a vrut să o expună rușinii", poziție susținută de A. Tosato, „Joseph, Being a Just Man [Matt. 1:19]", *CBQ* 41 (1979): 547–51; Carson, Blomberg). Varianta a doua este mai plauzibilă datorită cuvântului „și" (καί) și a atmosferei generale a pasajului. Pe deasupra, este cel mai bine să considerăm participiile drept cauzale, oferind motivele acțiunii lui Iosif.

21. Așa cum arată Keener (*Matthew*, 91), în primul secol nu exista altă opțiune. Cerința clară a legii evreiești era ca soțul să o expună public pe soția a cărei infidelitate i-a afectat onoarea (*m. Ketub.* 1:4).

care îl prezintă pe Iosif „gândindu-se" sau „meditând" la ce avea de făcut. Nu a găsit altă alternativă decât un divorţ privat. Probabil că nu o cunoştea foarte bine pe Maria şi au avut puţine ocazii să discute[22]. Singura concluzie pe care o putea trage era că Maria avusese relaţii cu alt bărbat, aşadar făcea lucrul cel mai îndurător pe care-l putea face.

1:20... iată, îngerul Domnului i s-a arătat în[23] vis spunând (ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων). Dumnezeu Însuşi intervine în momentul critic (vezi comentariul de la 19:16 cu privire la folosirea dramatică a cuvântului „iată" [ἰδού][24], trimiţând pe „îngerul[25] Domnului" (apare în NT numai în Matei — 1:20, 24; 2:13, 19) într-un vis (de şase ori, cf. 2:12–13, 19, 22; 27:19). Era o practică obişnuită a lui Dumnezeu de a trimite mesaje revelatorii prin vise (Gen. 28:12; 37:5–9; Num. 12:6; Jud. 7:13; Dan. 2:3; 4:5; 7:1).[26] Visele reprezintă în mod evident controlul suveran al lui Dumnezeu prin revelarea voii Sale şi călăuzirea acţiunilor umane în concordanţă cu voia Sa.

1:20 „Iosif, fiul lui David, nu te teme să o iei pe Maria de soţie" (Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰν τὴν γυναῖκά σου). Iosif este numit „fiul lui David", legându-l de Isus Mesia davidic (cf. 1:1, 17) şi anticipând viitoarea adopţie legală a lui Isus de către Iosif (precum şi intrarea lui Isus în linia genealogică davidică). Menţionarea temerii sale este normală în lumina situaţiei sale în comunitate. Iosif este într-o situaţie dificilă, pentru că refuzul de a divorţa de Maria îl dezonora (vezi comentariul de mai sus). Dumnezeu, însă, Îşi arată clar voia: Iosif trebuie să o ia pe Maria de soţie.

1:20 „deoarece Ceea ce s-a conceput[27] în ea este de la Duhul Sfânt" (τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου). Motivul este preluat din v. 18. Copilul a fost conceput prin acţiunea directă a Duhului Sfânt. Accentul acestei secţiuni cade în mod evident asupra Duhului, fapt care arată că providenţa divină acţionează.

1:21 „... Şi ea va da naştere unui fiu, şi tu îi vei pune[28] numele Isus" (τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν). Prima jumătate reflectă Is. 7:14 din LXX (vezi v. 23) şi continuă să sublinieze naşterea virgină, prezentată în v. 18, 20. Mariei i se spune în Luca, 1:31: „vei naşte un fiu, căruia îi vei pune numele Isus" (evident, ambele pasaje sunt corecte). Aici accentul cade asupra lui Iosif. Numele era pus în mod oficial a opta zi de la naştere, când copilul de sex masculin era circumcis (Luca, 2:21–38). Dându-i un nume, Iosif l-a făcut pe nou-născutul Isus fiul lui (Is. 43:1: „te chem pe nume: eşti al Meu"). Limba

22. Keener, *Matthew*, 92, arată că societatea evreiască nu permitea cuplurilor logodite prea multe ocazii de intimitate şi Iosif probabil că nu ajunsese să o cunoască prea bine pe Maria. Aşadar, nu prea avea motive să o creadă când îşi susţinea inocenţa.

23. κατά folosit în sens distributiv poate însemna „în" (BAGD, 406, 1d).

24. Este un participiu dramatic favorit al lui Matei (apare de 62 de ori, dar şi în Luca apare de 57 de ori) pentru a scoate în evidenţă un mesaj de o importanţă deosebită.

25. Wallace, 252, discută foarte bine despre motivul pentru care aceste substantive anarthrous ar trebui traduse: „înger*ul* Domnu*lui*" urmând practica din LXX (vezi şi Turner, *Syntax*, 180).

26. O discuţie despre folosirea biblică a viselor în Matei ca împlinire a tiparelor viselor din VT se găseşte în Robert K. Gnuse, „Dream Genre in the Matthean Infancy Narrative", *NovT* 32 (1990): 97–120.

27. τό cu participiul γεννηθέν este folosit substantival şi este echivalent cu o clauză, „Ceea ce s-a conceput".

28. „A pune numele" (καλέω) are un acuzativ dublu de trei ori (v. 21, 23, 25), al doilea dintre ele spunându-ne care va fi acest nume (obiectul dublu este posibil în engleză ca şi în greacă).

greacă de aici este semită, iar timpul viitor „vei pune“ (καλέσεις) îi conferă forţă imperativă, astfel, traducerea COR: „şi-i vei pune numele Isus“[29]).

Numele grecesc „Isus“ (Ἰησοῦς) reflectă numele ebraic *Yehoshua/Yeshua* (Iosua, „Iehova salvează“). Numele în lumea evreiască nu aveau doar rolul de identificare a persoanei, ci erau simboluri care conţineau speranţele şi rugăciunile părinţilor pentru copiii lor. „Isus“ înseamnă că Dumnezeu promite că va veni salvarea poporului Său prin El[30], cu toate că poporul evreu l-a interpretat greşit, alegând celălalt sens al cuvântului „salvează“ („mântui“ în COR), conform căruia Dumnezeu Îşi va „elibera“ poporul distrugându-i duşmanii.

1:21 … pentru că El va mântui pe poporul Său de păcatele sale (αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν). Dumnezeu s-a gândit la o salvare diferită, aşa cum vedem din expresia care urmează, „de păcatele sale“. „Poporul“ (λαός) este termenul folosit în Evanghelii pentru a desemna poporul lui Dumnezeu[31], aici cuprinzându-se toţi cei care vor răspunde mântuirii aduse de Isus. Este clar faptul că Isus a venit să aducă o salvare spirituală, nu o eliberare politică. „Păcatele“[32] [„păcatul“ în trad. autorului; n.tr.] se referă la aversiunea egoistă fundamentală a omului împotriva legilor lui Dumnezeu şi este clar în tot VT că păcatul a fost cauza mâniei lui Dumnezeu împotriva poporului Israel. Numai Cristos a asigurat antidotul pentru păcat, o dată pentru totdeauna (cf. Mat. 3:6; 9:9–13; 11:19; 20:28; 26:28; Evr. 7:27; 9:12, 26, 28; 10:10).

1:22 Toate aceste lucruri s-au întâmplat pentru a se împlini ce a spus Domnul prin profet[33] (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος). Este accentuat cuvântul ὅλον, „toate“, adică toată seria de evenimente legate de naşterea lui Mesia. Dumnezeu a controlat fiecare aspect al situaţiei pentru a-Şi împlini voia. Folosirea verbului „împlini“ (πληρωθῇ) este o caracteristică mateană, întâlnită în zece pasaje referitoare la împlinirea VT (1:22; 2:15, 17, 23; 4:14; 8:17; 12:17; 13:35; 21:4; 27:9)[34]. Patru pasaje sunt naraţiunile naşterii şi primei copilării, stabilind tema pentru restul cărţii, şi anume că Dumnezeu controlează în mod suveran toate evenimentele pentru împlinirea planului Său. Metoda principală folosită de Matei este tipologia (vezi introducerea acestei secţiuni), adică evenimentele naşterii lui Isus sunt analoage modului în care a acţionat Dumnezeu în vechiul legământ. Totuşi, există aici şi o relaţie directă între promisiune şi împlinire (vezi comentariul de mai jos, de la

29. Vezi Carson, *Matthew*, 75.

30. Accentuarea lui „El“ (αὐτός) din partea următoare a acestui verset înseamnă că numai Isus poate aduce omenirii salvarea escatologică.

31. Nolland, *Matthew*, 98, sugerează că nu se afirmă la „un nou popor creştin al lui Dumnezeu, ci la poporul istoric al lui Dumnezeu“.

32. „Păcatele“ (ἁμαρτία), cuvântul folosit aici, termenul principal din NT (de 48 de ori numai în Romani), are sensul de a da greş în respectarea standardului lui Dumnezeu şi conţine, de asemenea, şi rezultatul, „vinovăţia“ omului înaintea lui Dumnezeu. Vezi Peter Fiedler, „ἁμαρτία“, *EDNT*, 1:66.

33. Se dezbate dacă mesajul îngerului se încheie cu v. 21 (citatul din Is. 7:14 fiind adăugat de Matei, aşa cum spune Hagner, *Matthew 1–13*, 20; Brown, *Birth of the Messiah*, 144) sau cu v. 23 (aşa cum susţine Carson, „Matthew“, 76). Deşi opţiunea a doua este posibilă, există, totuşi, zece citate în Matei (vezi mai jos) şi toate par a fi comentarii editoriale ale evanghelistului (aşa cum susţin France, *Matthew* [TNTC], 38–40; Blomberg, *Matthew*, 30–32).

34. Mat. 26:54, 56 conţin şi ele „se vor împlini“ [în COR nu şi în v. 26; n.tr.], dar, totuşi, nu sunt pasaje ale împlinirii VT, ci conţin ideea generală de împlinire. În plus, 13:14–15 foloseşte „se împlineşte“ (ἀναπληρόω) tot cu sensul împlinirii.

v. 23). Dumnezeu a controlat în mod suveran istoria mântuirii pentru a pregăti venirea lui Mesia trimis de El.

1:23 „Iată, o fecioară va rămâne însărcinată şi va da naştere unui fiu“ (Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν). Comentarii despre dramaticul „iată“ (ἰδού) se găsesc la v. 20; 19:16. S-a scris foarte mult pe tema folosirii versetului din Is. 7:14 în acest text din Matei[35]. Problema este ebraicul <*alma* (Is. 7:14 MT) şi grecescul παρθένος (Is. 7:14 LXX, dar şi în textul matean de aici); termenul ebraic se referă în principal la o femeie tânără capabilă să nască[36], în timp ce termenul grecesc denotă o femeie virgină[37]. Putem identifica doi poli: unii cred că pasajul din Isaia este o profeţie mesianică, nu pentru zilele lui Isaia şi care a fost împlinită numai prin naşterea virgină a lui Isus[38]. Alţii susţin că nu există nicio componentă mesianică şi că profeţia lui Isaia s-a împlinit prin naşterea lui Ezechia sau Maher-Şalal-Haş-Baz (Is. 8:3–4) de către o „femeie tânără“ din vremea lui Ahaz[39].

Cu toate aceste, există un consens tot mai larg de a lua în considerare o opţiune aflată între aceste două poziţii extreme[40]. Profeţia a fost dată lui Ahaz şi introdusă prin cuvintele: „De aceea Domnul însuşi vă va da un semn.“ Cu alte cuvinte, profeţia a fost adresată în primul rând lui Ahaz, mesajul ei fiind că Dumnezeu îi va distruge pe regii de care se temea el (Is. 7:14–17). Aşadar, cel puţin parţial, profeţia s-a împlinit în vremea lui Ahaz. Totuşi, contextul isainic mai larg indică o imagine mai amplă avută în vedere. Acest „Emanuel“ promis va aduce o mare lumină (9:2–3) şi va fi numit „Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Părintele veşniciilor, Domn al păcii“ (9:6). El este „o Odraslă… din tulpina lui Isai“, „un Vlăstar“ peste care Se va odihni Duhul (11:1–11), fapt ce arată anticiparea mesianică distinctă.

LXX recunoaşte acest sens mai larg şi alege să traducă <*alma* prin cuvântul cu sensul mai restrâns de „fecioară“ (παρθένος), scoţând astfel în evidenţă caracterul supranatural al naşterii copilului. Matei a folosit această tendinţă a LXX şi a aplicat-o naşterii virgine a lui Isus. Aşa cum spune Blomberg: „În concluzie, este mai bine să luăm în considerare o împlinire parţială, proleptică a profeţiei lui Isaia în vremea lui, dar şi o împlinire completă şi mai glorioasă în naşterea lui Isus.“[41]

1:23 „… Şi Îi vor pune numele «Emanuel»“ (καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ). În împlinirea mai amplă a versetului din Is. 7:14, „Emanuel“ nu a fost numele literal al lui Isus, ci a devenit numele Lui metaforic, care descrie lucrarea Sa mesianică, adică instituirea prezenţei lui Dumnezeu alături de poporul Său (o temă mateană majoră; cf. 18:20; 28:20). De fapt,

35. George Soares-Prabhu, *The Formula Quotations*, 229–31, arată că Matei urmează aici LXX, cu excepţia folosirii pluralului „şi-i vor pune“ (καλέσουσιν) în locul singularului, despre care el crede că este o schimbare redacţională (targumică) într-un plural impersonal pentru a arăta că Isus nu a fost numit propriu-zis „Emanuel“, ci El a împlinit într-un sens general semnificaţia acestui nume.

36. John Walton, „ עַלְמָה ,“ *NIDOTTE*, 3:416–18.

37. Joseph A. Fitzmyer, „παρθένος“, *EDNT*, 3:40.

38. Edward J. Young, *The Book of Isaiah* (NICOT; Grand Rapids: Eerdmans, 1965), 1:288–94.

39. Hill, *Matthew*, 79–80; Brown, *Birth of the Messiah*, 147–49.

40. Vezi John N. Oswalt, *The Book of Isaiah, Chapters 1–39* (NICOT; Grand Rapids, Eerdmans, 1986), 207–13; France, *Matthew*, 79–80; Carson, „Matthew“, 79–80; Hagner, *Matthew 1–13*, 20; Blomberg, *Matthew*, 59–60; Keener, *Matthew*, 87.

41. Blomberg, *Matthew*, 60. Vezi şi Warren Carter, „Evoking Isaiah: Matthean Soteriology and an Intertextual Reading of Isaiah 7–9 and Matthew 1:23 and 4:15–16“, *JBL* 119 (2000): 503–20, care crede că trebuie luat în considerare tot contextul din Is. 7–9 şi, astfel, mesajul despre modul în care Dumnezeu va învinge puterile lumii şi va aduce salvare popoarelor prin Isus.

Isus este prezența lui Dumnezeu într-un sens similar celui din Ioan, 1:14, în care Isus este *Șechina* întrupată; adică, Dumnezeu umblă din nou pe planeta Pământ prin Isus. „Șechina" provine din ebraicul *šākan*, care înseamnă „a trăi, a locui" și care s-a referit în VT la faptul că Dumnezeu a locuit într-adevăr în Locul Prea Sfânt. A ajuns să însemne faptul că gloria lui Dumnezeu locuia pe planeta Pământ. În timp ce Isaia spune „și-i va pune numele", textul din Matei este „și-i vor pune numele", referindu-se la cei care se vor alătura comunității mesianice.

1:23 „... care înseamnă «Dumnezeu cu noi»" (ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός). J.C. Fenton[42] leagă aceste cuvinte de cele din 28:20: „Eu sunt cu voi în toate zilele" și concluzionează că Matei folosește aici „Dumnezeu" (ὁ θεός) ca titlu cristologic. M.J. Harris[43] afirmă că aici sensul nu este că Isus este într-adevăr Dumnezeu, care locuiește în poporul Său, ci, mai degrabă, că „Dumnezeu este prezent în Isus pentru a aduce salvare poporului Său." Totuși, în acest context putem spune că termenul „Dumnezeu" (θεός) este foarte apropiat de sensul de a fi un titlu al lui Cristos. Această promisiune a omniprezenței face parte din tema cristologică mateană găsită la începutul (aici), în mijlocul (18:20) și la sfârșitul (28:20) Evangheliei lui Matei.

1:24 Deci, când Iosif s-a trezit[44] din somnul lui, a făcut ce i-a poruncit îngerul Domnului și a luat-o pe Maria ca soția lui (ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ). Caracterul „neprihănit" al lui Iosif (1:19) se vede și mai mult din ascultarea lui imediată de porunca îngerului. Când visul revelator se încheie, Iosif se trezește și împlinește imediat ordinul Domnului. Ascultarea Mariei din Luca, 1, este asemănătoare, așadar vedem ce părinți evlavioși și temători de Dumnezeu a avut Isus, părinți care sunt modele pentru noi. „A luat-o pe Maria ca soția lui" înseamnă că s-a căsătorit oficial cu ea.

1:25 Și nu a avut relații sexuale cu ea înainte ca ea să dea naștere unui fiu și el I-a pus numele Isus (καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν). Verbul „a avea relații sexuale" (γινώσκω, lit., „a cunoaște", la imperfect pentru a-l așeza în prim plan cu scopul sublinierii lui) este un eufemism antic al relațiilor sexuale, iar Matei face această afirmație pentru a sublinia o dată în plus nașterea virgină; timpul imperfect denotă faptul că Iosif nu a avut nicio relație sexuală cu soția lui „înainte" de nașterea lui Isus. Luând în considerare doctrina romano-catolică a virginității perpetue a Mariei, negarea faptului că acest lucru implică relații sexuale ulterioare este un fapt obișnuit[45]. Cu toate acestea, contextul face plauzibilă concluzia că au avut loc relații sexuale după naștere, iar faptul că Isus a avut frați (de exemplu, Mat. 12:46; Mar. 6:3 menționează și surori) arată în plus că este dificil de susținut virginitatea

42. J.C. Fenton, „Matthew and the Divinity of Jesus: Three Questions concerning Matthew 1:20–23", în *Studia Biblica 1978, Vol 2: Papers on the Gospels* (ed. E. A. Livingstone; Sheffield: JSOT Press, 1980), 79–82.

43. Murray J. Harris, *Jesus as God: The New Testament Use of Theos in Reference to Jesus* (Grand Rapids: Baker, 1992), 258.

44. „Când Iosif s-a trezit"(ἐγερθείς) este un alt participiu temporal, vezi 1:18.

45. Vezi Davies și Allison, *Matthew*, 1:219, care arată că expresia grecească nu afirmă nimic despre ceea ce a avut loc ulterior. Brown, *Birth of the Messiah*, 132, este de acord, dar mai susține și faptul că Matei nu a făcut nicio afirmație despre virginitatea perpetuă. Morris, *Matthew*, 32, susține că această formulare implică începerea relațiilor sexuale.

Capitolul 1

1,1-2,23 *Prologul evangheliei. Cf.* Lc. 1,1-2,52. Matei își începe Evanghelia cu următoarele patru episoade: genealogia lui Iisus; nașterea Sa; vizita magilor; fuga în Egipt, uciderea pruncilor de către Irod și întoarcerea la Nazaret. Aceste patru episoade alcătuiesc ceea ce interpreții moderni numesc „ciclul copilăriei lui Iisus", deși la Matei există puține elemente care să justifice denumirea. Singurul evanghelist care furnizează câteva amănunte concrete despre copilăria Mântuitorului este Luca. Această carență va fi speculată și fructificată de autorii unor evanghelii apocrife. *Cf. Evanghelia arabă a copilăriei* sau *Evanghelia lui Pseudo-Matei.* ◆ Alți interpreți moderni vorbesc despre două prologuri ale Evangheliei după Matei: primul ar fi „copilăria lui Iisus", al doilea, „Ioan Botezătorul". Mesajul lui Iisus se înrădăcinează puternic în datele Vechiului Testament: 1) prin propria Sa genealogie pământească și 2) prin genealogia spirituală, care urcă până la marele filon profetic. Prin acest dublu prolog, Matei pune în lumină continuitatea dintre „Vechiul" și ceea ce va deveni ulterior „Noul Testament", dintre istoria sacră a poporului ales, Israel, și momentul împlinirii acestei istorii sacre prin întruparea lui Iisus.

1,1-17 *Genealogia lui Iisus. Cf.* Lc. 3,23-38. Lista „seminției" lui Iisus trebuie interpretată simbolic ca un generic de film. Un „film" despre istoria mântuirii. Pentru orientali, genealogiile îndeplineau funcția „registrului de stare civilă". În mod semnificativ, Matei urcă până la Avraam. Binecuvântarea acestuia de către Dumnezeu (*cf.* Gen. 12,3) privește toate națiile pământului. Se precizează astfel caracterul universal al mesajului evanghelic, adresat întregii omeniri. Pe de altă parte, genealogia conține și numele lui David, din stirpea căruia era

așteptat Mesia. Conform crezului primilor creștini, Iisus „este din semința lui David, după trup" (Rom. 1,3). În v. 17, Matei propune el însuși o „grilă de lectură" a listei, împărțind-o în trei secțiuni a câte paisprezece generații: 1) de la Avraam până la David; 2) de la David până la exilul babilonian; 3) de la exilul babilonian până la întrupare. Numărul 14, format din 2 x 7, este „numărul lui David" (*vide* nota mai jos). „Ne aflăm în prezența unei liste întemeiate în mod intenționat pe un anumit număr. Singurul ei scop este să arate că Iisus, descendent al lui Avraam și al lui David, este depozitarul făgăduinței făcute odinioară patriarhului, dar totodată este și noul David (*cf.* Gal. 3,16); apărând la sfârșitul unei serii de șase ori șapte generații, El inaugurează, la începutul celei de-a șaptea generații, plinirea vremii" (*cf.* Gal. 4,4) (J. Henschen, *Dictionnaire encyclopédique de la Bible*, 1960, col. 727). Pentru a-și putea realiza intenția, Matei sare peste trei generații, cuprinse între Ioram și Ozias. **1,1** „cartea": gr. *biblos* (Βίβλος). Termenul trimite la un papirus, în grecește *biblos*, nu la codexul cu care suntem obișnuiți noi (cartea cu file legate). Primele manuscrise ale „cărților" Noului Testament au fost scrise pe asemenea papirusuri care se rulau în „volume". Substantivul nu este articulat, dar înțelesul presupune articolul hotărât. Sensul cel mai exact al expresiei *biblos geneseos* (Βίβλος γενέσεως) este probabil acela de „listă genealogică".

◆ „neamului": gr. *geneseos* (γενέσεως). Termen cu o întindere și adâncime semantică greu de redat în românește printr-un singur echivalent. Cel mai potrivit ar fi neologismul „genealogie", dar și acesta ar lăsa deoparte ideea fundamentală de „zămislire" sau de „istorie", de „relatare a vieții cuiva". Unele versiuni românești au „naștere", dar „nașterea" nu se poate referi la bărbați. Substantivul *genesis* trebuie înțeles aici în toate sensurile: „origine", „genealogie", „naștere", „spiță", „istorie". E semnificativ faptul că Matei așază în fruntea evangheliei sale termenul *genesis*, care trimite, evident, la prima carte din Torah. Expresia *biblos geneseos* apare în Gen. 2,4 și 5,1. Evanghelia este o altă Geneză, ale cărei date sunt totuși înscrise în cea dintâi: Iisus îi corespunde lui Avraam, pe planul istoriei „orizontale", dar în El se împlinește făgăduința pe care YHWH i-a făcut-o lui Avraam. Pavel vorbește în câteva rânduri despre această „nouă creație": 2Cor. 5,17; Gal. 6,15 sau, despre Iisus ca „ultim Adam", în

lume într-un moment tragic. Faraonul interzisese procreația în comunitatea evreilor din Egipt. Toți nou-născuții dintr-o mamă evreică urmau să fie omorâți. La fel, Irod poruncește uciderea pruncilor din Betleem, după ce află că acolo s-ar fi născut noul rege etc. *Cf.* Davies și Allison, *op. cit., ad locum*. După savanții americani, episodul Mat. 1,18-2,23 ar fi o combinație între două scenarii cu un simbolism foarte puternic: unul, centrat pe figura lui Moise (am văzut câteva dintre elementele comune); celălalt, trimițând la o „hristologie davidică", reprezentată de trei elemente: nașterea feciorelnică; localitatea Betleem; magii călăuziți de o stea. Nașterea feciorelnică trimite la celebra profeție din Is. 7,14, referitoare la „casa lui David". Betleemul apare în Michea 5,2, tot cu referire la David; iar magii călăuziți de stea fac aluzie la figura mesianică davidică prezentă în Num. 24,7. Așadar, Matei proiectează asupra lui Iisus trăsăturile celor mai importante personaje din istoria poporului ales, Avraam, Moise, David. **1,18** „nașterea": gr. *he genesis* (ἡ γένεσις), înseamnă și „creație", „origine". Unele mss. importante au alt substantiv, *gennesis* (γέννησις), care înseamnă doar „naștere". Forma cea mai legitimă este însă *genesis*, preferată de Nestle-Aland și tradusă aici. Plecând de la sensul dublu al lui *genesis*, unii specialiști au propus două traduceri: „Așa a fost genealogia lui Iisus Hristos", trimițând la lista înșirată până acum; și „nașterea lui Iisus Hristos a fost așa", trimițând la ce va urma. Reținem ultima variantă. ◆ „lui Iisus Hristos": gr. *tou Iesou Christou* (Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ), în unele mss. nu apare deloc (ele dau numai: „a cărui naștere a fost așa"); în altele apare doar „Iisus" sau doar „Hristos". ◆ „fiind logodită": gr. *mnesteutheises* (μνηστευθείσης). Verbul grecesc (folosit și de Luca în 1,27 și 2,5) înseamnă exact „a făgădui în căsătorie", „a căuta soție" etc. Maria nu este încă pe deplin soția lui Iosif, fapt evidențiat și de verbul *synerchomai*, aici la infinitiv aorist, *synelthein* (συνελθεῖν), tradus prin „a fi împreună". *Synerchomai* înseamnă „a trăi împreună, a avea relații sexuale". Iosif și Maria nu ajunseseră la acest punct. Cu toate acestea, Maria a rămas însărcinată. Conform tradiției iudaice, logodna avea loc la o vârstă fragedă (cam pe la doisprezece ani). Apoi fata rămânea o perioadă (un an, doi) tot sub acoperișul părintesc, fără să aibă raporturi conjugale cu logodnicul ei. Abia după această perioadă se instala în locuința soțului. ◆ „s-a pomenit": gr. *heurethe* (εὑρέθη), la aorist pasiv, are aici sensul special

de „a se pomeni", sugerând un fapt neașteptat pentru toată lumea. Logodnica „s-a pomenit" însărcinată de la Duhul Sfânt, înainte de a avea legături sexuale cu logodnicul ei. Nu este vorba, așadar, despre răspândirea publică a veștii, fapt contrazis fragmentul următor. Matei nu interpretează acțiunea Duhului, cum va face Luca. El se mulțumește să descrie reverențios, în manieră iudaică. **1,19** „bărbatul ei": în sensul de „logodnic". ◆ „drept fiind": gr. *dikaios on* (δίκαιος ὢν). Cu alte cuvinte, pentru că nu vrea să legitimeze o greșeală, dându-se drept tatăl unui copil care nu este al său, iar pe de altă parte, pentru că nu vrea să îi facă niciun rău Mariei. În iudaism, „drept" este numit cel ce respectă preceptele Legii. ◆ „să o dea în vileag": gr. *deigmatisai* (δειγματίσαι). Am tradus astfel un verb grecesc care înseamnă în primul rând: „a da pe cineva drept exemplu" (negativ, în cazul de față), „a da pe cineva în spectacol" (*cf.* Col. 2,15). Verbul este format din substantivul *deigma*, „model", „exemplu". Iosif nu dorește să o dea pe Maria drept „exemplu" de comportament rușinos, știind că îi va face rău. Reacția logodnicului este de înțeles: el nu știe ce i s-a întâmplat Mariei. Ulterior îngerul îi va revela taina. ◆ „într-ascuns": gr. *lathrai* (λάθρᾳ). Majoritatea traducătorilor și interpreților leagă acest adverb de verbul „a părăsi". De unde contradicția la nivel logic: cum poate cineva să-și dea seama că logodnica a fost părăsită, dacă logodnicul a lăsat-o pe ascuns? De fapt, corect din punct de vedere logic este să punem adverbul în legătură cu verbul „a hotărî": Iosif a „hotărât de unul singur, pe ascuns", adică fără a se sfătui cu nimeni. ◆ „să o părăsească": gr. *apolysai auten* (ἀπολῦσαι αὐτήν). Verbul grecesc înseamnă „a elibera, a lăsa liber, a dezlega" pe cineva, în cazul de față, de legământul viitoarei căsătorii. **1,20** „frământându-și el cugetul": gr. *enthymethentos* (ἐνθυμηθέντος). Verbul nu înseamnă doar „a cugeta", ci presupune o tensiune lăuntrică, o frământare neîncetată. În LXX, el are uneori sens negativ: a urzi, a pune gând rău cuiva (*cf.* 3 Mac. 1,25; Sir. 17,31). Aici sensul trimite spre altceva. Iosif, închis în sine, întoarce lucrurile pe toate fețele încercând să găsească ieșirea din impas. Dar singur nu reușește. Visul-dezlegare intervine pe un fond de maximă tulburare sufletească. Soluția se vădește în vis, adusă de un înger al Domnului. ◆ „în vis": gr. *kat' onar* (κατ᾽ ὄναρ). Visul e un vehicul al revelațiilor divine, și nu doar în civilizațiile antice. O explicație a faptului că Dumnezeu li Se arată oamenilor în

vis se întâlnește în Cartea lui Iov (33,14-17): „Domnul (...) grăiește a doua oară în vis sau în cugetare de noapte, ca atunci când cade spaimă cumplită peste oameni, când ațipesc în pat. Atunci el dezvăluie mintea oamenilor; cu astfel de vedenii de spaimă i-a înfricoșat, ca să-l întoarcă pe om de la nedreptate". Așadar, pentru autorul Cărții lui Iov, vedeniile din vis sunt menite să-l zguduie sufletește pe om, provocându-i convertirea. În VT, adevărații profeți primesc viziunile în vis: *cf.* Gen. 15,1; Num. 22,20; Is. 29,7. De fapt, orice muritor poate primi mesaje divine pe cale onirică, dar numai profeții autentici știu să le și descifreze (cei mai faimoși interpreți de vise rămân Iosif și Daniel). În Egipt și în Mesopotamia existau „cărți de vise", manuale care îi ajutau pe ghicitorii profesioniști în interpretare. Talmudul oferă unele soluții pentru descifrarea viselor. De pildă, o fântână simbolizează pacea; cocoșul prevestește nașterea unui fiu; un cal alb stând pe loc sau alergând e un semn favorabil etc. În cazul Evangheliei după Matei, visul-revelație anunță nașterea extraordinară a lui Iisus. Prin vis se creează o punte de legătură între divinitate și om. Cum se observă și în versetul de față, Iosif nu are un simplu vis, ci primește un anunț important, profetic chiar din partea unui înger al Domnului.

◆ „fiu al lui David": îngerul intervine pentru a corecta hotărârea luată „într-ascuns" de Iosif. În VT, „îngerul Domnului" Îl desemnează pe Însuși Dumnezeu. Aici, mesagerul îi revelează logodnicului Mariei taina. Trebuie subliniate două lucruri: îngerul i se adresează lui Iosif cu titlul nobiliar și mesianic de „fiu al lui David", titlu pe care Matei îl folosește și în cazul lui Iisus (*cf.* 1,1, 12,23; 20,30 etc.), iar primele vorbe sunt de liniștire: „nu-ți fie teamă", cuvinte care însoțesc, de obicei, angelofaniile. Vederea unui înger tulbură, paralizează, reduce persoana la mutenie. Or, pentru ca mesajul divin să poată fi receptat, persoana trebuie readusă în simțiri. Acest „nu-ți fie teamă", gr. *me phobetheis* (μὴ φοβηθῇς), constituie un gaj de prietenie oferit de trimisul ceresc. ◆ „s-o iei [la tine]": gr. *paralabein* (παραλαβεῖν). Este vorba de primirea Mariei în casa lui Iosif ca soție legitimă, în fața întregii comunități. Unii savanți traduc altfel: „nu-ți fie teamă s-o iei pe Maria de soție". O asemenea traducere nu poate fi susținută întru totul din punct de vedere gramatical. ◆ „este de la Duhul Sfânt": gr. *ek pneumatos estin hagiou* (ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου). Nașterea feciorelnică (partenogeneza) a lui Iisus rămâne una din marile taine

ale creștinismului. Exegeții au invocat mai multe „precedente" păgâne: în Egipt, mamele faraonilor fecundate de Amon; în mitologia greacă, Dionysos, născut din pulpa lui Zeus; Io însărcinată prin suflarea lui Zeus; Olimpiada, mama lui Alexandru cel Mare, vizitată de un zeu (Dionysos) înainte de căsătorie (Plutarh, *Viața lui Alexandru* 2); Romulus, fiu al lui Marte (Ovidiu, *Metamorfoze* 14,80 *sq*). În cadrul iudaismului se poate invoca tradiția (transmisă de *1 Enoh*) conform căreia îngerii căzuți s-ar fi unit cu fecioarele de pe pământ dând naștere unei generații de giganți. Nașterea lui Iisus are cel puțin două caracteristici unice: mama Sa a fost fecioară înainte de a-L concepe și va rămâne pururea fecioară; Duhul Sfânt nu poate fi asimilat unei zeități, ci este însăși Puterea lui Dumnezeu, adică Transcendența absolută, conform credinței iudaice. De altfel, Luca va descrie astfel conceperea lui Iisus: Sfântul Duh va veni peste Maria și puterea Celui Preaînalt o va lua „sub umbra Sa" (Lc. 1,35). **1,21** „va naște": gr. *texetai* (τέξεται). Unele mss. au „îți va naște". Ideea se schimbă în acest caz, deoarece s-ar înțelege că fiul ar fi al lui Iosif. ◆ „Îi vei pune numele": gr. *kaleseis to onoma autou* (καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ). Textul grecesc spune exact „Îl vei chema după numele Iisus". Conform obiceiului evreiesc, tatăl dă numele copilului în ziua a opta de la naștere; în Lc. 1,31, mama este cea care își numește fiul. ◆ „Iisus": numele conține un întreg „program de viață". *Yehoshua* înseamnă „Dumnezeu vine în ajutor" sau „Dumnezeu mântuiește". „Hristos" înseamnă „Unsul [lui Dumnezeu]". Ambele nume evidențiază funcția Sa mesianică, dar nu în sens politic sau militar, așa cum se va vedea pe tot parcursul evangheliei. Matei spune clar: Iisus va salva/mântui poporul Său de păcate, în rezonanță cu *Psalmul* 17 *al lui Solomon*, contemporan evangheliei noastre (*cf. Septuaginta*, București/Iași, vol. 4.2, pentru traducerea și comentariul acestui psalm). ◆ „păcatele lor": gr. *ton hamartion auton* (τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν), poporul este la singular (este vorba de „poporul Său"), dar păcatele sunt ale unei mulțimi de oameni. **1,22-23** „ca să se împlinească": unii comentatori, bizuindu-se pe observația că Iosif încă nu s-a trezit, pun și vv. 22 și 23 în gura îngerului, dar, în realitate, este vorba despre o explicație teologico-scripturară oferită de Matei. Autorul evangheliei subliniază din nou, în cazul de față printr-un citat, continuitatea dintre istoria Vechiului Testament și mesajul lui Iisus. ◆ „profetul": gr. *tou prophetou* (τοῦ

προφήτου); unele mss. au „Isaia". Lecțiunea originară cea mai plauzibilă nu conține numele profetului. Citatul este Is. 7,14, după LXX. ◆ „fecioara": gr. *he parthenos* (ἡ παρθένος). Textul ebraic are „tânăra". LXX a echivalat cuvântul ebraic *almah* prin *parthenos*, „fecioară", fapt reproșat ulterior creștinilor de către evrei (*cf.* Iustin, *Dialogul cu Trifon* 43; Irineu, *Adversus haereses* 3,21,1; Eusebiu, *Istoria bisericească* 5,8,10; Origen, *Contra Celsum* 1,34,5). Aquila, Symmachos și Theodotion traduc substantivul ebraic prin gr. *neanis*, „tânără". Interpretarea traducătorului LXX constituie o adevărată revoluție nu doar la nivel semantic, ci și teologic. Cu timpul, acest verset a devenit unul dintre cele mai „grele" argumente în sprijinul dogmei fecioriei Maicii Domnului și unul dintre cele mai teribile locuri de confruntare între evrei și creștini. Trebuie totuși remarcat faptul că versetul din Isaia nu apare aici ca punct de pornire, ci ca o concluzie a scenei care relatează zămislirea lui Iisus. Care este contextul în care a fost rostită profeția lui Isaia? În secolul al VIII-lea, regele Achaz nu are copii și dinastia lui David pare amenințată. Atunci Isaia profețește: „Iată, tânăra femeie (regina) va avea în pântece...". Pruncul este Ezechias, un rege care nu s-a dovedit pe măsura așteptărilor; faptul a dat naștere credinței că profetul s-ar fi referit la altcineva. ◆ „va avea": alte mss. ale LXX au lecțiunea „va prinde, va primi". ◆ „Îi vor pune numele": în Isaia LXX, verbul este la persoana a II-a sg.: „Îi vei pune numele". De ce pluralul: Îi *vor* pune? Este vorba de păgânii care cred în Iisus, aluzie la Is. 11,10? **1,24-25** Cum se trezește, Iosif împlinește fără șovăire tot ce-i „rânduise" îngerul. În felul acesta el devine „co-lucrător" al tainei divine, „complice" al Sfântului Duh și al Mariei, „femeia sa". Iosif acceptă miracolul cu venerație: „și n-a cunoscut-o până când [ea] a născut un fiu." Unele mss., de importanță marginală, au „un fiu primul născut". Deși a luat-o pe Maria în casa lui, Iosif s-a abținut să aibă relații sexuale cu propria soție până la nașterea lui Iisus. Evanghelia nu ne spune mai mult: ce s-a întâmplat după nașterea lui Iisus între Iosif și Maria, au avut copii împreună etc.? „Frații lui Iisus" despre care amintește Marcu pot fi „veri" sau „frați". Tradiția respinge categoric orice legătură sexuală între Maria și Iosif, dar evangheliile nu oferă nicio informație lămuritoare.

Numărul de 14 în grupa a treia poate fi menţionut numai cu condiția să fie inclusă Maria sau să fie numărați ca două persoane Isus şi Cristos; e posibil ca un nume să fi fost omis în transmiterea primară a textului. S-ar putea explica includerea Mariei din cauza naşterii virginale, exprimată clar în fragmentul următor. Dacă Isus şi Cristos sunt socotiți ca doi, dualitatea ar putea fi înțeleasă ca referindu-se la naşterea sa în trup şi la a doua venire; o aluzie escatologică de acest gen este obişnuită în *Mt*. **10.** *Amos*: această lectură a textului critic derivă dintr-o veche confuzie între numele regelui Amos cu cel al profetului Amos.

Armonizarea divergențelor genealogice din *Mt* şi *Lc* a fost o problemă binecunoscută încă din timpul Părinților. Armonizarea pleacă de la presupunerea că ambele genealogii au fost compilate folosind izvoare credibile. E ştiut că în comunitatea iudaică a post-exilului se practica păstrarea genealogiilor, dar aceasta nu dovedeşte că *Mt* şi *Lc* au avut genealogiile la dispoziția lor. E mult mai simplu să presupunem că fiecare genealogie a fost compilată artificial acolo unde lipseau textele biblice sau unde Luca, pentru motivele sale, a decis să nu urmeze linia regilor lui Iuda.

> [18]*Naşterea lui Isus Cristos s-a petrecut astfel: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, înainte de-a locui ei împreună, s-a văzut însărcinată de la Spiritul Sfânt.*
> [19]*Iosif, logodnicul ei, fiind un om drept şi nevoind să o dezonoreze public, s-a hotărât să o repudieze fără zgomot.*
> [20]*Pe când se gândea la acest plan, iată că îngerul Domnului i-a apărut în vis şi i-a zis: "Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua la tine pe Maria, logodnica ta; căci ceea ce s-a conceput într-însa vine de la Spiritul Sfânt.*
> [21]*Ea va naşte un fiu şi tu-i vei pune numele Isus, căci El este cel care va mântui pe poporul său de păcatele sale.*
> [22]*Şi toate acestea se întâmplă pentru ca să se împlinească această profeție a Domnului:*
> [23]*Iată fecioara va concepe şi va naşte un fiu, şi vor chema numele lui Emanuel, care înseamnă: "Dumnezeu este cu noi".*
> [24]*După ce s-a trezit din somn, Iosif a făcut aşa cum i-a spus îngerul Domnului: a luat la el pe soția sa;*
> [25]*care, fără ca el s-o fi cunoscut, a născut un fiu, şi el i-a pus numele Isus.*

18 **B).** ***Naşterea lui Isus*** **(1, 18-25)** – În această secțiune şi în cea următoare apar diferențe demne de notat între *Mc* şi *Lc*. Iosif este figura centrală şi activă în *Mt*. El este destinatarul revelației care ajunge la el prin intermediul unui înger, în somn. *Mt* nu menţionează nici o rezidență la Nazaret

anterioară naşterii. Concordă cu *Lc* în afirmarea naşterii virginale şi a rezidenţei lui Isus la Nazaret în timpul copilăriei. **18.** *fiind logodită cu Iosif*: contractul matrimonial scris a fost făcut de Iosif (sau de părinţii săi) şi părinţii Mariei. Ceremonia căsătoriei iudaice era considerată completă când soţul o lua pe soţie în casa sa; aceasta e semnificaţia expresiilor „înainte de-a locui ei împreună" (1, 18) şi „a lua" (1, 20.24). Relaţiile pre-matrimoniale în aceste circumstanţe nu erau un adulter în sensul deplin al cuvântului, aşa cum repudierea unui contract matrimonial nu era un „divorţ" (1, 19) în sensul deplin al termenului. E foarte îndoielnic că rigurozitatea pedepsei capitale a legii mozaice şi a tradiţiilor talmudice să fi fost aplicate în epoca neo-testamentară. **19.** *drept*: Iosif e numit astfel deoarece era dornic să observe legea. Dreptatea sa era asociată deciziei de a nu-şi expune soţia; era în puterea sa să repudieze contractul semnând o declaraţie în prezenţa martorilor, dar fără a face publice motivele. **20.** *îngerul Domnului*: o figură vetero-testamentară a mesagerului (de ex. *Gn* 16, 10; 22, 11.15.16; *Ex* 3, 2; *Jd* 6, 13; 2 *Sm* 24, 16)[231]. Îngerul Domnului anunţă naşterea lui Samson (*Jd* 13, 3). Aici anunţă numele copilului: Isus. Forma greacă *Iēsous* reprezintă aramaicul *Jēšu*$^{a'}$ şi ebraicul *J*^{e}*hōšû*$^{a'}$ (*Aspecte ale gândirii NT*, 1, pentru etimologie). După etimologia populară, numele înseamnă „JHWH este mântuirea"; acest copil va fi un purtător de mântuire, dar poporul va fi salvat de păcatele sale, nu de duşmanii externi sau de pericole naturale. Personalitatea cea mai mare care a purtat acest nume în VT a fost eroul cărţii *Iosua*.

22. *ca să se împlinească*: Matei ne prezintă evenimentul ca o împlinire a lui *Is* 7, 14. Formula de „împlinire" apare de 11 ori, mai des decât apare în celelalte trei evanghelii luate împreună. Termenul nu înseamnă numai prezicere şi împlinire; şi este dificil de exprimat în termeni moderni tipul de gândire conţinut în el. Evenimentul salvific al evangheliei dă cuvântului VT, care e o declaraţie de putere şi de voinţă salvifică a lui Dumnezeu, o nouă dimensiune a realităţii. Textul din *Is* e citat după *LXX*, cu excepţia lecturii „îl vor numi" (*LXX* „îl vei numi"; *TM* „ea îl va numi"). **23.** *fecioară*: *LXX* foloseşte *parthénos*, „fecioară", pentru a traduce termenul ebraic din *Is* 7, 14 „tânără femeie" (*ʿalmāh*). Aceasta dă textului lui Isaia o nouă dimensiune a realităţii şi Matei îl foloseşte pentru a afirma naşterea virginală. Oricum, accentul pare să cadă mai mult pe declaraţia unui salvator care va fi numit Emmanuel, „Dumnezeu este cu noi", decât pe cuvântul *parthénos*. Naşterea reprezintă începutul erei mesianice a mântuirii care a fost aşteptată de întreg VT. Era începe cu naşterea unui copil şi aceasta e valoarea aluziei la Isaia. Isus actualizează prezenţa lui Dumnezeu în mijlocul poporului său într-un mod cu totul nou. **25.** *fără ca el*

---

[231] cf. *EDB*, 87-90.

s-o fi cunoscut, a născut un fiu: acest verset a dat naştere la discuţii încă de la vechile erezii ale elvidianilor şi ioanienilor, care au dedus de aici că Maria şi Iosif vor avea raporturi matrimoniale după naşterea lui Isus. Implicaţia, uşor de dedus, nu e prezentă în particula greacă (*heós*) şi încă şi mai puţin dacă de gândim la fondul semitic al fragmentului. NT nu cunoaşte nici un alt fiu al Mariei şi al lui Iosif. Ceea ce e important aici pentru Matei este de a afirma că Iosif nu e tatăl natural al lui Isus şi limbajul său e determinat de acest interes specific al său. Principiul activ al conceperii lui Isus este „Spiritul Sfânt" (1, 20). Un astfel de termen este folosit în VT pentru a desemna puterea misterioasă a lui Dumnezeu; nu e folosit pentru a desemna principiul activ al conceperii umane.

2 [1]*După ce s-a născut Isus în Betleemul din Iudeea, în timpul regelui*
Irod, iată că Magii, venind de la Răsărit, au ajuns la Ierusalim,
[2]*zicând: "Unde este regele iudeilor, care s-a născut? Căci am văzut*
steaua lui ridicându-se la Răsărit şi am venit să i ne închinăm".
[3]*Auzind aceasta, regele Irod s-a tulburat, şi cu el tot Ierusalimul.*
[4]*El a adunat pe toţi arhiereii şi pe cărturarii poporului şi i-a întrebat*
despre locul unde trebuie să se nască Cristos.
[5]*"În Betleemul din Iudeea – i-au răspuns ei – pentru că aşa a scris*
profetul:
[6]*Şi tu Betleeme, pământul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic dintre*
clanurile lui Iuda, căci din tine va ieşi o căpetenie, care va fi păstorul
poporului meu Israel".
[7]*Atunci Irod chemându-i în secret pe Magi, s-a interesat de la ei de*
vremea apariţiei stelei,
[8]*şi i-a trimis la Betleem, zicând: "Mergeţi şi vă informaţi exact despre*
prunc şi când îl veţi afla vestiţi-mă, ca să vin şi eu să mă închin lui".
[9]*Auzind aceste cuvinte ale regelui, ei s-au pornit la drum şi, iată, steaua*
pe care au văzut-o ridicându-se la Răsărit, mergea înaintea lor, până
când s-a oprit deasupra locului unde era pruncul.
[10]*La vederea stelei ei au fost cuprinşi de bucurie mare.*
[11]*Şi intrând în casă, au văzut copilul cu Maria, mama sa şi, căzând la*
pământ, i s-au închinat; apoi, deschizându-şi bagajele, i-au adus daruri,
aur, tămâie şi smirnă.
[12]*După aceea, avertizaţi în vis să nu se întoarcă pe la Irod, pe un alt*
drum s-au întors în ţara lor.

19 **C). *Adorarea Magilor* (2, 1-12) – 1.** *în timpul regelui Irod*: unul din rarele fragmente de informaţie cronologică din *Mt* plasează acest eveniment în timpul lui Irod cel Mare, un rege satelit al Iudeii (37-4 î.C.). Este imposibil de fixat data exactă a naşterii lui Isus; după calculul lui Dionisie